

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

- REZUMAT -

Conducător de doctorat

Pr. Prof. Univ. Dr. Emilian Cornițescu

Student - doctorand

Pr. Andrei - Sorin Vasile

CONSTANȚA
2020

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

**ÎNTRUPAREA FIULUI LUI DUMNEZEU
CUVÂNTUL – TAINĂ A IUBIRII DIVINE FAȚĂ
DE OAMENI**

- REZUMAT -

Conducător de doctorat

Pr. Prof. Univ. Dr. Emilian Cornițescu

Student - doctorand

Pr. Andrei - Sorin Vasile

CONSTANȚA
2020

ÎNTRUPAREA FIULUI LUI DUMNEZEU CUVÂNTUL – TAINĂ A IUBIRII DIVINE FAȚĂ DE OAMENI

Cuvinte cheie: întrupare, iubire, profeți, profeții, Vechiul Testament, Noul Testament, revelație, hristologie, biserică.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu Cuvântul este fără îndoială taina iubirii de oameni a lui Dumnezeu – taină de neconceput pentru înțelegerea omenească.

Această lucrare, pe care o prezint ca teză de doctorat sub îndrumarea Pr. Prof. Univ. Dr. Emilian Cornițescu la Catedra de Teologie Biblică a Facultății de Teologie Ortodoxă din Constanța, este o analiză dedicată întrupării Fiului lui Dumnezeu Cuvântul mărturisită ca taină a iubirii divine față de toți oamenii. Deși propunem această lucrare la Secția Biblică, prin conținutul ei tema este de natură interdisciplinară, având în vedere elemente specifice Patrologiei, Liturgicii (Istoriei cultului și heortologiei), Istoriei religiilor și nu în ultimul rând Dogmaticii, Hermeneuticii biblice și Iconologiei.

În ceea ce ne privește, considerăm subiectul ales de o deosebită importanță și actualitate, în contextul în care, în general, la noi lipsesc lucrările de sinteză, dedicate tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu Cuvântul și sărbătorii Nașterii Domnului.

Dorim să precizăm că motivația subiectului propus, alegerea titlului și a temei de studiu a fost determinată de frământările pe care oamenii le au față de propria credință și de răspunsul la întrebarea cine este Iisus Hristos și de ce o parte a omenirii a rămas departe de Sfânta Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, respingând darurile aduse de către Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Încă sunt în zilele noastre foarte multe popoare care au alte credințe și ne punem următoarele întrebări: „ce va face Dumnezeu cu ele?”, „de ce a fost preferat ca popor ales, Israel?” sau „cum putem cunoaște că Mântuitorul nostru Iisus Hristos este cel care ne-a adus mântuirea și mai ales ce trebuie să facem pentru a ne bucura de roadele Întrupării Sale?”.

Din această perspectivă, ne-am dedicat cercetarea în dorința de a convinge pe oamenii care ar mai avea dubii că Mântuitorul nostru Iisus Hristos este Dumnezeu Adevărat și Om Adevărat, Mesia cel vestit de către proorocii Vechiului Testament, venirea Lui în lume prin întrupare, moarte și înviere, recapitulând umanitatea în unitatea Trupului Său, Biserica, restaurând lumea căzută prin păcat¹. Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, care a luat chip omenesc, ca expresie a iubirii și a dreptății pentru creația Sa, dar acestei iubiri jertfelnice, oamenii i-au răspuns cu răutate.

Din această perspectivă, folosind cartea de căpătâi a omenirii, Sfânta Scriptură și lucrările semnificative apărute de-a lungul timpului până la noi, lucrarea își propune să ajute pe om să simtă și să cunoască taina prezenței reale a lui Dumnezeu în sânul Bisericii și în întreaga lume și aceasta pentru că omul este o ființă personală deschisă spre comunicare și comuniune.

De aceea considerăm că cercetarea noastră vine în întâmpinarea nevoilor omului contemporan de a accepta și de a interioriza propria credință, de a o înțelege și de a o conștientiza, de a se putea bucura de roadele ei care se manifestă permanent în viață.

Pentru a eficientiza activitatea de cercetare, abordările au vizat rolul pe care îl joacă Dumnezeu în istoria omenirii. Deasemenea încercăm să insuflăm cititorului ideea că tot ceea ce s-a întâmplat de-a lungul istoriei pregătirii pentru venirea Răscumpărătorului a fost posibil prin iubirea arătată omului de către Dumnezeu: „*Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Unicul Său Fiu L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3, 16).

Pentru reușita demersului nostru am folosit metode de cercetare consacrate, ca metodă principală utilizându-se metoda exegetico-hermeneutică, cu ajutorul căreia s-au interpretat în perspectivă hristologică, soteriologică, eclesială și misionară, Sfânta Scriptură și remarcabilele texte ale părinților și scriitorilor bisericești. Nu am uitat nici de metoda euristică, încercând să descoperim fapte și lucruri noi. De foarte multe ori am preferat ca textele să fie lăsate să vorbească de la sine, întărind în felul acesta

¹ Pr. Prof. Dr. Stefan Sandu, *Sfântul Duh și Biserica*, în revista G.B, an XXIX, nr. 7-8, iul. - aug., 1970, p. 712.

sentimentul de cursivitate al discursului teologic argumentat. Am considerat că metodologic, cea mai bună formulă de argumentare din perspectivă ortodoxă este întoarcerea la izvoare, adică la textele Sfinților Părinți și din acest motiv, colecțiile patristice internaționale sau românești ocupă un loc de frunte în cadrul cercetării noastre.

Istoria însăși este considerată adeseori a fi o mărturie a prezenței în diferite intensități a lui Dumnezeu, față de lumea pe care a creat-o, iar evenimentele istorice capitale, ca pași ai lui Dumnezeu în întreaga creație.

Întruparea este manifestarea iubirii lui Dumnezeu prin care El își desăvârșește Creația. Întruparea constituie baza, sensul și scopul Creației. Unii Sfinți Părinți ai Bisericii și teologi subliniază că Întruparea nu a fost determinată de căderea omului, ci a fost prevăzută înainte de Creație pentru îndumnezeirea lui².

Întruparea Fiului lui Dumnezeu Cuvântul a fost încununarea creației și arată marea dragoste și nemărginita iubire atotputernică, smerită și nesfârșită a lui Dumnezeu îndreptată veșnic către neamul omenesc³. Ea a avut ca scop îndreptarea lui Adam și a Evei, protopărinții neamului omenesc și este în același timp, taina unirii cerului cu pământul și taina îndumnezeirii omului prin har și a îmbrăcării acestuia în Trupul adevărat al lui Hristos. Rostul Întrupării Fiului lui Dumnezeu este mântuirea neamului omenesc de păcat și de moarte, adică dobândirea vieții veșnice.

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat ca să sfințească natura umană și să-i confere posibilitatea îndumnezeirii. Sfântul Atanasie cel Mare a rezumat astfel această dogmă: „Dumnezeu S-a făcut om pentru ca omul să devină Dumnezeu”⁴, dogmă care constituie sinteza Sfintei Ortodoxii. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul omului, ca să-i facă pe oameni fii ai lui Dumnezeu. „S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om

² Pr. Boris Răduleanu, „Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu”, G.B. XXXIV (1975), nr. 56, p. 498.

³ Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Daruri de Crăciun – înțelesuri ale sărbătorii Nașterii Domnului*, Pastorală de Crăciun (1991), Ediția a II-a, rev., Ed. Basilica, București, 2013, p. 26.

⁴ Sf. Atanasie cel Mare, *De incarnatione Verbi*, 54, PG XXV, col. 192.

pentru tine, fă-te și tu Dumnezeu pentru El!”⁵; „Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca omul să poată deveni Dumnezeu”⁶.

Am putea spune că după cum există dor tainic al omului după Dumnezeu, tot așa există și dor tainic al lui Dumnezeu după om și după cum există o naștere a lui Dumnezeu în om, tot așa există și o naștere a omului în Dumnezeu, adică umanizarea lui Dumnezeu și îndumnezeirea omului. Nu se întrupează Tatăl și nici Duhul, ci Fiul se înomenește, Fiul care are în Sine și pe cel iubit atât de mult de Tatăl. De aceea, de la Hristos și prin Hristos începe o nouă înrudire, un nou neam omenesc, neamul lui Iisus Hristos, neam duhovnicesc al omenirii, născut și renăscut în Duhul.

În acest demers, de un foarte mare folos au fost studiile mai vechi și mai noi care aparțin teologilor români și teologilor din străinătate, care s-au aplecat cu deosebită rigurozitate asupra acestui subiect. Opțiunea de analiză nu a avut ca prioritate problematica interconfesională, deoarece ne-am propus ca lucrarea să exprime în primul rând viziunea creștin ortodoxă referitoare la întruparea Fiului lui Dumnezeu Cuvântul, ca taină a iubirii divine față de oameni.

Țin să precizez că această lucrare a fost elaborată cu sprijinul, îndrumarea, sfaturile și sugestiile Pr. Prof. Univ. Dr. Emilian Cornițescu, căruia îi adresez foarte multă recunoștință și mulțumire pentru răbdarea, optimismul și gândurile bune pe care, cu părintească grijă, mi le-a oferit întotdeauna. Aceleași gânduri le adresez familiei și tuturor aceluia, care de-a lungul timpului, într-un fel sau altul, m-au ajutat pentru a putea finaliza această lucrare.

În Capitolul I intitulat ***Profețiile Vechiului Testament despre Persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos*** m-am axat pe reliefa și interpretarea unor texte profetice referitoare la Iisus Hristos. Una din învățăturile fundamentale ale Noului Testament este aceea că Mântuitorul nostru Iisus Hristos este împlinirea profețiilor Vechiului Testament despre venirea lui Mesia. Iisus Însuși a afirmat că El a venit să plinească Legea și Proorocii (*Matei 5,17*) iar după Învierea Sa, le-a demonstrat

⁵ Sf. Varsanufie și Ioan, *Scrisori duhovnicești*, Răspunsul 199, în col. *Filocalia*..., vol. XI, pp. 231-232.

⁶ Sf. Grigorie de Nazianz, *Poemata dogmatica*, X, 5-9, PG XXXVII, col. 465 și Sf. Grigorie de Nyssa, *Oratio Catechetica Magna*, XXV, PG XLV, col. 65D.

urmașilor Săi din Legea lui Moise, Profeți și Psalmi că Dumnezeu a profețit cu mult timp înainte tot ce avea să se întâmple cu El (*Luca 24, 25-27, 44-46*)⁷.

În Capitolul II ne este prezentată ***Nașterea supranaturală și copilăria Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos***. Între nașterea supranaturală și între dumnezeirea Mântuitorului este o strânsă legătură. Dumnezeirea Sa a făcut posibilă nașterea mai presus de fire, iar nașterea mai presus de fire este o dovadă a dumnezeirii Sale. Încercarea de a explica cum s-a săvârșit nașterea supranaturală a Mântuitorului Iisus Hristos depășește mult marginile și posibilitățile rațiunii umane. Nașterea Domnului s-a săvârșit mai presus de legile firii, deoarece ca Fiul al lui Dumnezeu, ca persoană treimică existentă din veșnicie, venind în lume, El nu s-a supus inițiativei omenești, ci El însuși a inițiat conceperea și nașterea Sa ca om din Fecioara Maria, pentru mântuirea oamenilor. Prin nașterea Sa, Mântuitorul a introdus în lume un nou fel de naștere, pe lângă cea trupească, nașterea din nou, nașterea după Dumnezeu la o nouă viață curată și sfântă, trăită după voia Lui.

Capitolul al III-lea este dedicat reliefării ***Sensului expresiei „Fiul Omului” în Vechiul Testament și în Sfintele Evanghelii***. Cercetarea înțelesului expresiei „Fiul Omului” în graiul sfințelor Evanghelii are rostul să explice unul dintre aspectele principale ale hristologiei, care, constituind o parte din doctrina creștină, este prin aceasta o învățătură necesară pentru mântuire. În loc de orice titulatură pompoasă, Mântuitorul nostru Iisus Hristos întrebuințează pentru Sine, din ce în ce mai des, numele de „Fiul Omului”, care rezumă toată smerenia, ascultarea și slujirea Sa. În locul numelui de Hristos-Mesia și de Fiul lui Dumnezeu, El folosește pe acela de „Fiul Omului”.

Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca revelație și cunoașterea lui Dumnezeu prin întruparea Fiului Omului sunt analizate în cuprinsul capitolului al IV-lea intitulat ***Caracterul de Revelație a întrupării Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos*** în care descoperim că scopul și sensul primordial al întrupării Cuvântului lui Dumnezeu, a Logosului Creator și Mântuitor nu este Revelația, ci mântuirea omului,

⁷ Pr. Prof. Nicolae Neaga, *Hristos în Vechiul Testament*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, p. 99.

căci în întrupare, Revelația se face numai în scopul mântuirii și numai pe măsura trebuințelor credinciosului, în vederea mântuirii. Motivul pentru care această Revelație necesară mântuirii se face prin înomenirea Logosului se cuprinde în faptul că Dumnezeu ne poate vorbi mai bine din alt om, dintr-o altă persoană umană, comunicarea interpersonală realizându-se deplin de la om la om, de la o persoană la altă persoană, „față către față” (1 Corinteni 13, 12). Întruparea Cuvântului este începutul și baza Revelației divine supranaturale, fiindcă prin actul întrupării Logosului, nu numai că se realizează Revelația divină supranaturală, ci se pun temeliile, premisele celorlalte acte divine, prin care se împlinește Revelația: patimile, răstignirea, învierea, înălțarea și pogorârea Duhului Sfânt (Cincizecimea sau Rusaliile).

Importanța și conținutul dogmei Întrupării Fiului lui Dumnezeu este reliefată în continuare în cadrul capitolului al V-lea. Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu nu se produce ca o urmare inevitabilă a păcatului săvârșit de Adam și Eva în Rai. Nu păcatul a făcut ca să fie posibil acest mare dar, ci iubirea și libertatea lui Dumnezeu. În atotștiința Sa, Dumnezeu știa dinainte de crearea lumii că omul va cădea, dar iubindu-l, totuși îl zidește, deoarece Dumnezeu nu îl creează în rațiunea perfecțiunii sau curățirii ulterioare, ci în baza iubirii Sale. Nu pentru un merit ce avea să se manifeste mai târziu, a fost adus la viață omul, ci pentru ca și altcineva să se bucure de iubirea Lui. Tot astfel stau lucrurile și cu venirea Fiului în lume. Nici păcatul, nici progresul lumii, nici mișcarea planetelor nu a obligat producerea acestui eveniment preamănat, ci numai și numai iubirea și libertatea lui Dumnezeu.

Capitolul al VI-lea denumit **Teologia Cuvântului în Vechiul Testament**, constituie o abordare asupra pregătirii pentru venirea și primirea lui Mesia – Hristos și a mesianismului în perioada premergătoare venirii Mântuitorului Iisus Hristos. În Vechiul Testament, viața lui Dumnezeu ni s-a făcut cunoscută în actele sale de comunicare și manifestare personală (teofanii), în evenimente istorice, în legămintele pe care Dumnezeu le-a încheiat cu poporul evreu. Vechiul Testament a păstrat numeroase mărturii despre prezența dătătoare de viață și despre comunicarea lui

Dumnezeu prin mijlocirea profeților, a legiuitorilor și a conducătorilor în istoria umanității și a poporului evreu.

Lucrarea continuă cu prezentarea *celor trei slujiri ale Mântuitorului Iisus Hristos în Vechiul Testament*, care alcătuiesc conținutul capitolului al VII-lea. Cele trei slujiri ale Mântuitorului Iisus Hristos au fost preînchipuite și precizate de prooroci la modul superlativ, de aceea în acest sens se poate spune de Fiul lui Dumnezeu că este conducătorul cel mai mare și adevărat al lumii, arhiereul cel desăvârșit și profetul profeților prin care revelația dumnezeiască a ajuns la cea mai mare și perfectă descoperire a adevărilor divine. De aceea, aducând cea mai deplină învățătură în lume despre Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos este socotit și Profetul cel Mare proorocit de Moise cu aproape 13 secole înainte de întruparea Sa din Sfânta Fecioară Maria.

Opera de mântuire săvârșită de Noul Adam este reliefată și în capitolul al VIII-lea, cu titlul *Biserica – locaș de închinăciune și pedagog spre iubirea milostivă și jertfelnică a Mântuitorului nostru Iisus Hristos*. Dacă din punct de vedere spiritual, Biserica se definește ca fiind trupul mistic al lui Iisus Hristos, Care este Capul, iar toți cei botezați sunt membrele, în mod concret, Biserica s-a constituit plecând de la Bisericile locale unite printr-un fond comun de credință și de ritualuri esențiale (botezul și euharistia). În lumina textelor neotestamentare, se știe că Mântuitorul Iisus Hristos a întemeiat Biserica și de aceea ființa ei dumnezeiască este și va rămâne până la sfârșitul veacurilor manifestarea unirii dintre Dumnezeu și om în Iisus Hristos.

În concluzie, se poate observa că scopul și sensul primordial al întrupării Cuvântului lui Dumnezeu, a Logosului Creator și Mântuitor nu este Revelația, ci mântuirea omului, căci în întrupare, Revelația se face numai în scopul mântuirii și numai pe măsura trebuințelor credinciosului, în vederea mântuirii.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

LUCRĂRI

1. ABRUDAN, Pr. Prof. Dr. Dumitru / CORNIȚESCU, Diac. Prof. Dr. Emilian, *Arheologia biblică*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1993.
2. AMANN, Emile, *Le Protoevangile de Jacques et ses remaniements latins*, Paris, 1910.
3. AMSLER, Samuel, *Les derniers prophètes Agée; Zacharie, Malachie*, Les édition du Cerf; Paris, 1995.
4. ANDRUȚOS Hristu, *Simbolica*, trad. de Prof. Justin Moiescu, Craiova, f. a.
5. BÂRSAN Arsenie, *Despre legătura Mântuitorului Iisus Hristos Cel întrupat cu omenirea istorică*, 1991.
6. BEAUREGARD Costa de, *Dumitru Stăniloae. Mică dogmatică vorbită. Dialoguri la Cernica*, Edit. Deisis, Sibiu, 1995.
7. BELDIE, I. C., „*Genealogia Mântuitorului*”, București, 1933.
8. BOCA, Părintele Arsenie, *Despre îndumnezeirea omului prin har*, vol. I, Edit. Credința strămoșească, 2005.
9. BRECK, Pr. Prof. Dr. John, *Sfânta Scriptură în tradiția Bisericii*, trad. de Tamaian Ioana, Ediția a II-a, Edit. Patmos, Cluj-Napoca, 2008.
10. BRIA, Ion Pr. Prof. Dr., *Iisus Hristos*, București, Edit. Enciclopedică, 1992.
11. BRIA, Ion Pr. Prof. Dr., *Credința pe care o mărturisim*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987.
12. BRIA, Ion Pr. Prof. Dr., *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, dactilo, Biblioteca Facultatea de Teologie Ortodoxă din București.
13. CÂRSTOIU, Protos. Conf. Dr. Justinian, *Profeți și Profeții*, Ediția a III-a, Editura Sigma, București, 2006.
14. ZIZIOULAS, Ioannis, *Ființa eclesială*, Edit. Bizantină, București, 2007.

ARTICOLE ȘI STUDII

15. ABRUDAN, Magistrand D., *Sărbătorile post-exilice ale evreilor*, în „S.T.”, nr. 7-8, 1962.
16. ABRUDAN, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Combaterea corupției morale de către profeții Vechiului Testament*, în „MMB”, „Teologie și viață”, anul II (LXVIII), 1992, nr. 8-10.
17. ACHIMESCU, Dr. D. D., „*Fiul Omului*”, RT 5-6/1935.
18. ALEXA, Pr. Drd. Nicolae, „*Întruparea și învierea Mântuitorului după Octoih și Pentecostar*”, BOR 1-2/1982.
19. BALCA, Diac. Prof. Nicolae, *Caracteristicile esențiale ale sufletului creștinului autentic*, în „S.T.”, VI (1954), nr. 9-10.
20. BRIA, Diac. Asistent I., „*Iisus Hristos – iubitorul de oameni*”, Ortodoxia 1/1966.
21. CÂRSTOIU, Protos. Lect. Justinian, „*Iubirea lui Dumnezeu față de oameni în scrierile Sfântului Ioan Evanghelistul*”, ST 1-2/1998.
22. CORNIȚESCU, Diac. asist. Emilian, *Întreita slujire a Mântuitorului Hristos după Vechiul Testament*, în revista „Ortodoxia”, anul XXXV (1983), nr. 1.
23. CORNIȚESCU, Pr. Prof. Dr. Emilian, *Pacea mesianică la profeții Vechiului Testament*, în „S.T.”, VI, 1970, nr 1-2.
24. CORNIȚESCU, Pr. Prof. Dr. Emilian, *Persoana lui Mesia și lucrarea Sa în lumina profețiilor Vechi Testamentare*, în „S.T.”, XXXVII (1985), nr. 9-10.
25. GAȘPAR, Pr. Mina, „*Tâlcul umilei Nașteri a Mântuitorului*”, MM 12/1931.
26. GHEORGHE, Pr. Conf. Dr. Pufu, „*Nașterea și copilăria Mântuitorului Iisus Hristos*”, GB 9-12/2001.
27. RĂDULEANU, Pr. Boris, „*Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu*”, GB 5-6/1975.
28. ROSE, Fr. Vincint, *Le Royaume de Dieu, sa spiritualité et sa universalité*, în Revue Biblique, VIII (1899), nr. 2.

29. SANDU, Drd. Ștefan, *Întruparea Mântuitorului după învățătura celor trei confesiuni creștine*, ST 7-8/1970.

CUPRINS

ABREVIERI	3
INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I	15
I.1 Profețiile Vechiului Testament despre Persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos	15
I.1.1 Profeții și mesajul lor mesianic	15
I.1.2 Profeții mari despre Mesia – Iisus Hristos	30
I.1.2.1 Profetul Isaia – proorocii despre Hristos	30
I.1.2.2 Persoana lui Mesia după profetul Ieremia	40
I.1.2.3 Lucrarea Mântuitorului Iisus Hristos după profetul Iezechiel	43
I.1.2.4 Mesia și viziunile profetului Daniel	49
I.1.3 Profeții mici despre Mesia – Iisus Hristos	57
I.1.3.1 Profetul Osea	59
I.1.3.2 Profetul Amos	64
I.1.3.3 Profetul Miheia	67
I.1.3.4 Profetul Ioil	70
I.1.3.5 Profetul Avdie (Obadia) – Mântuirea în Muntele Sionului, muntele cel sfânt și centrul spiritual al împărăției mesianice	72
I.1.3.6 Profetul Iona	74
I.1.3.7 Profetul Naum – Distrugerea Cetății Ninive	80
I.1.3.8 Profetul Avacum	82
I.1.3.9 Profetul Sofonie	85
I.1.3.10 Profetul Agheu	87
I.1.3.11 Profetul Zaharia	89
I.1.3.12 Profetul Maleahi	98
I.2 Învățătura Sfinților Părinți despre Persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos .	102
CAPITOLUL II	107

Nașterea supranaturală și copilăria Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos..	107
II.1 Izvoare literare legate de nașterea și copilăria Mântuitorului	107
II.2 Profeții mesianice referitoare la locul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos	110
II.3 Împrejurările istorice și sociale în care s-a născut Mântuitorul Iisus Hristos	112
CAPITOLUL III	131
III.1 Învățătura despre viața și activitatea Domnului nostru Iisus Hristos	131
III.1.1 Sensul expresiei „Fiul Omului” în Vechiul Testament și în Sfintele Evanghelii	131
III.2 Raportul dintre creație și întruparea Fiului lui Dumnezeu	156
III.3 Unirea ipostatică în învățătura Fericitului Augustin	163
CAPITOLUL IV	172
Caracterul de Revelație a întrupării Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru Iisus Hristos	172
IV.1 Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca revelație	172
IV.2 Revelarea însușirilor lui Dumnezeu și a valorii omului prin întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos	176
IV.3 Cunoașterea lui Dumnezeu prin întruparea Fiului Omului	179
CAPITOLUL V	184
Importanța și conținutul dogmei Întrupării Fiului lui Dumnezeu	184
V.1 Întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos - Cuvântul lui Dumnezeu, izvorul vieții, ca viață a lumii	194
V.2 „Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă” (Ioan 10, 10)	199
V.3 Readucerea omului la viață prin venirea Mântuitorului Iisus Hristos	200
V.4 Viața în Mântuitorul Iisus Hristos, Dătătorul de viață	202
CAPITOLUL VI	206
Teologia Cuvântului în Vechiul Testament	206
VI.1 Pregătirea pentru venirea și primirea lui Mesia – Hristos	206
VI.2 Scripturile – Tora, „călăuză spre Hristos”	210
VI.3 Dumnezeu – Unul. Revelația istorică și legămintele sale în Vechiul Testament	216
VI.4 „Și Cuvântul trup S-a făcut” (Ioan 1, 14)	220
VI.5 Mesianismul în perioada premergătoare venirii Mântuitorului Iisus Hristos	222

VII.6 Mântuitorul nostru Iisus Hristos – Om Adevărat în cărțile Noului Testament	226
CAPITOLUL VII	231
Cele trei slujiri ale Mântuitorului Iisus Hristos în Vechiul Testament	231
VII.1 Împăratul cel veșnic	234
VII.2 Arhiereul cel Mare	239
VII.3 Profetul cel Mare	244
CAPITOLUL VIII	248
Biserica – locaș de închinăciune și pedagog spre iubirea milostivă și jertfelnică a Mântuitorului nostru Iisus Hristos	248
CONCLUZII	263
BIBLIOGRAFIE	271
CUPRINS	290